

Свинаренко Н.О.

Кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української філології та історії

Навчально-наукового інституту міжнародних відносин

Харківського національного економічного університету ім.Семена Кузнеця

Харків, Україна

Nataliia.Svynarenko@hneu.net

<https://orcid.org/0000-0002-8972-0025>

Добрунова Л.Е.

Кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української філології та історії

Навчально-наукового інституту міжнародних відносин

Харківського національного економічного університету ім.Семена Кузнеця

Харків, Україна

Liudmila.Dobrunova@hneu.net

<https://orcid.org/0000-0002-1222-4082>

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ ОСВІТІ

***Анотація.** Метою даної роботи є визначення ролі державної підтримки у сучасній китайській освіті. Вказана мета реалізується через такі завдання: надання короткої характеристики питанню стандартизації освіти у контексті історичного розвитку освітньої системи Китаю; визначення ролі вчителя-наставника у китайському суспільстві; характеристика процесів фінансування тих чи інших науково-освітніх проєктів.*

У статті зазначено, що завдяки дії державних проєктів реформування освіти наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. провідні китайські університети стали світовими лідерами і це сприяло перетворенню Китаю на державу з наймасштабнішою у світі вищою освітою. Акцентовано увагу на тому, що держава зуміла за відносно не довгий час побороти проблему безграмотності, що є беззаперечним успіхом уряду країни. Виявлено, що зараз пріоритетом держави є справедливий доступ населення до вищої освіти, і до потреб економіки країни у висококваліфікованих, інноваційних кадрах, що постійно зростають і розвиваються. Бути китайським педагогом - це почесно і водночас непросто, бо слід чітко розуміти сучасні тенденції та закономірностей розвитку освіти у світі і бути гнучким в оволодінні новими технологіями. У Китайській Народній Республіці держава щедро фінансує як внутрішні, так і зовнішні, креативні освітні проєкти, очікуючи від них позитивних результатів. Велике значення у Китайській Народній Республіці має інтернаціоналізація вищої освіти.

***Ключові слова :** сучасна китайська освіта, фінансування, планування, інтернаціоналізація освіти, впровадження мультимедійних технологій, креативні освітні проєкти.*

THE ROLE OF STATE SUPPORT IN MODERN CHINESE EDUCATION

Annotation. *The purpose of this work is to determine the role of state support in modern Chinese education. This goal is realized through the following tasks: providing a brief description of the issue of standardization of education in the context of the historical development of China's educational system; defining the role of a teacher-mentor in Chinese society; characteristics of financing processes of certain scientific and educational projects.*

The article states that thanks to the action of state projects of education reform at the end of the 20th and the beginning of the 21st centuries. leading Chinese universities have become world leaders and this has contributed to the transformation of China into a state with the largest higher education in the world. Attention is focused on the fact that the state managed to overcome the problem of illiteracy in a relatively short time, which is an undeniable success of the country's government. . Attention is focused on the fact that the state managed to overcome the problem of illiteracy in a relatively short time, which is an undeniable success of the country's government. It was found that the priority of the state is fair access of the population to higher education, and to the needs of the country's economy in highly qualified, innovative personnel, which are constantly growing and developing. Being a Chinese teacher is honorable and at the same time not easy, because one should clearly understand the modern trends and patterns of education development in the world and be flexible in mastering new technologies. In the People's Republic of China, the state generously finances both internal and external creative educational projects, expecting positive results from them The internationalization of higher education is of great importance in the People's Republic of China.

Keywords: *modern Chinese education, financing, planning, internationalization of education, introduction of multimedia technologies, creative educational projects.*

На ринку освітніх послуг вищі навчальні заклади Китайської Народної Республіки щорічно презентують надзвичайно гарні результати у переважній більшості спеціальностей. Водночас значна кількість китайських спеціалісти стажується у різних країнах світу, оволодіваючи новими знаннями та навичками, набуваючи новітніх компетентностей, відповідно до сучасних стандартів, що постійно зростають. Сучасна освіта Китаю сьогодні активно трансформується і модернізується, що пов'язано зі змінами у політиці, веденні господарчої політики, світовій культурі – Китайська Народна Республіка швидко та ефективно інтегрується у світовий соціально-економічний простір і вдало реформує свою систему освіти. Бо тільки завдяки випереджальному розвитку освіти може формуватися інвестиційна привабливість держави та забезпечуватися високий рівень сучасних технологій. Останнім часом ключовим завданням китайської освітньої політики було поширення базової освіти та ліквідація неграмотності

населення [8, С.292]. Освітяни, завдяки ефективній державній підтримці з цим завдання успішно впоралися.

Метою даної роботи є визначення ролі державної підтримки у сучасній китайській освіті. Вказана мета реалізується через такі завдання: надання короткої характеристики питанню стандартизації освіти у контексті історичного розвитку освітньої системи Китаю; визначення ролі вчителя-наставника у китайському суспільстві; характеристика процесів фінансування тих чи інших освітніх проєктів.

Щоб дати відповідь на питання, чому ж китайська освіта попри об'єктивні складнощі показує такі гарні результати, варто почати розгляд питання стандартизації освіти, у загальних рисах, з історичного розвитку освітньої системи Китаю. Це дасть можливість зрозуміти ставлення до освіти у китайській традиції в цілому.

Вітчизняна дослідниця освіти О.М. Шпарик зазначає, що історія стандартизації китайської освіти налічує сотню років. Ще за останніх часів династії Цін (1644– 1911) Китай розпочав еру новітньої освіти - у ті історичні часи Статут шкіл містив «Методику аудиторних занять», яка окреслювала основний зміст тодішньої навчальної програми та кількість навчального навантаження; після повалення правлячої династії нова влада взялася за реформування освітньої галузі, й у січні 1912 р. Міністерство освіти Китайської Республіки опублікувало «Загальні стандарти з навчальних програм, які були діючими близько 40 років [7, С.42].

У 50-х роках ХХ ст. почалася розбудова індустріальної економіки, а, як відомо, зміни в політичній та економічній системі країни приводять до суттєвих змін у шкільній освіті. Відбувалося реформування змісту освіти та освітніх стандартів [7, С.42]. І діяли названі вище стандарти аж до 2001 р. Саме у 2001 р. було ініційовано реформу освіти, зазначено, що розвиток людського потенціалу відіграв позитивну роль в історії китайського шкільництва. На думку китайських фахівців, нові стандарти відображали дух того часу, основну освітню стратегію, враховували китайську специфіку, а тому були ви знані широким колом освітян - як показала десятилітня навчальна практика, завдяки застосуванню стандартів було досягнуто високих результатів у освітній галузі, проте зміст деяких навчальних програм необхідно було вдосконалювати [7, с.43]. Тобто, до початку ХХІ ст. освіта у Китайській Народній Республіці була місцем та сферою, де багаторічні (а іноді і вікові!) традиції мали ключове значення, зміст навчальних програм не змінювався десятиріччями. Точно ту інформацію, що вчили діди, у дрібницях вчили і їх онуки. Та від початку ХХІ ст. ситуація корінним чином змінилася.

Характеризуючи позитивні наслідки реформування китайської системи освіти варто відзначити, що освіта належить до національних пріоритетів, що відображено в низці державних документів. Для сучасної української системи освіти перспективним напрямком подальших досліджень можна вважати вивчення механізмів реформування вищої освіти у Китайській Народній Республіці та можливості використання позитивного досвіду для розбудови нашої вітчизняної системи вищої освіти. Відповідно до чинної юридичної

документації щодо стратегії інтенсивного розвитку вищої освіти, то Китай до 2035 року планує сформувати наймасштабнішу у світі систему високоякісної доступної вищої освіти, досягти сукупної потужності та впливу китайської освіти на світовій арені, підвищити конкурентоспроможність вищої освіти через перетворення країни на світову освітню державу. Ось таку високу планку ставить китайський уряд щодо розвитку освіти у найближчий час.

Постать вчителя-наставника у традиційному китайському суспільстві здавна користується великою повагою. А стосовно професії вчителя - то варто зазначити, що вона є у Китаї популярною, її представників дуже шанують, особливо у провінції. Бажаючим там працювати китайський уряд дає щедрі інвестиції та матеріальні заохочення - особливо це стосується охочих їхати працювати у віддалені регіони Китаю.

У багатьох дослідженнях вітчизняних науковців розглядаються важливі питання сучасної системи підготовки вчителів у Китайській Народній Республіці [1; 2; 5; 7 та ін.]. Ці питання стосуються підготовки вчителів у різних умовах та для різних рівнів шкільної освіти. Це продемонструвало, що система підготовки вчителів у Китаї є вкрай неоднорідною та постійно проходять процеси трансформації. Серед найбільш вагомих моментів можна виділити догматичні розроблені навчальні програми, у яких переважає теоретичний блок підготовки, а питання практичної підготовки подаються як другорядні (практика викладання занадто коротка, щоб забезпечити належну підготовку у цій галузі). Важливим питанням, яке потребує першочергової реакції від соціальних та державних інститутів у Китайській Народній Республіці, є підвищення матеріального становища та соціального статусу вчителів, щоб молоді вчителі, незалежно від територіального та етнічного походження, мали гідні умови для провадження педагогічної діяльності та вважали роботу педагога ділом свого життя. Це питання потребує найшвидшого вирішення особливо для сільських вчителів, щоб зменшити соціальну нерівність та скоротити відрив у розвитку між місто та селом. Сьогодні у Китайській Народній Республіці існує багато інших нагальних проблем, пов'язаних з підготовкою вчителів, до таких можна віднести підготовку вчителів до викладання в умовах дистанційного навчання, психологічна виснажливність тощо.

Для китайського суспільства втручатися органам державної влади чи місцевого самоврядування у справи школи - це звична річ. Крім навчально-виховного процесу, школи також несуть відповідальність перед громадою за певні соціальні очікування [1, с.53]. Педагоги тісно співпрацюють з колегами, державною та шкільною адміністрацією, за ними часто спостерігають, і ці оцінки впливають на їх кар'єрне зростання та рівень їх оплати праці. Успішніші та більш професійні викладачі отримують матеріальне заохочення і вони є прикладом вчителям, що мають малий стаж робочої діяльності. У Китайській Народній Республіці на державному рівні створено шкільні партнерські об'єднання, коли успішні шкільні адміністративні команди тимчасово беруть на себе управління школами зі значно нижчим рівнем ефективності, допомагаючи покращити життя як учням, так і персоналу.

Результати вступних іспитів абітурієнтів у заклади середньої та вищої освіти у Китайській Народній Республіці є інформацією, доступною для кожного бажаючого її знати. Оскільки успіх учня в подальшому навчанні в Китаї безпосередньо базується на цих результатах, батьки школярів та місцеві громади ретельно перевіряють результати іспитів, за якими надзвичайно легко визначити, які школи успішні, а які слабкі. Математику там учні здають всі, незалежно від профілю обраної абітурієнтом спеціальності, і ніхто не змінює цю традицію. Окрім математики, китайські школярі мають значну кількість навчального навантаження з «Фізичного виховання».

Як стверджують Ю. Дутчак, Л. Сущенко, забезпечення якості професійної підготовки у Китайській Народній Республіці обумовлюється цілим рядом системних факторів, серед яких виділяється система відбору абітурієнтів для вступу до закладів вищої освіти, як на першому (бакалаврському) рівні, так і на другому (магістерському) рівнях [2, С.190]. Формування змісту професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної культури за спеціалізацією «Фізичне виховання», його постійне вдосконалення здійснюється шляхом реалізації довгострокових планів керівних органів держави з урахуванням соціальних потреб певних регіонів (провінцій); перспективи подальших досліджень передбачають проведення компаративного аналізу професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури у зарубіжних країнах [2, С.191].

Щорічно уряд та представники комуністичної партії Китаю з високих трибун проголошують вищу педагогічну освіту запорукою майбутнього держави. У Китайській Народній Республіці вважають вчителя творцем нації, який формує ідеали та втілює у життя нові ідеї, сприяє якісній підготовці спеціалістів. Політичне керівництво Китаю чітко усвідомлює, що для того, щоб країна вийшла на новий рівень розвитку, потрібно підготувати значну кількість кваліфікованих спеціалістів, процес формування яких починається ще у школі. А для цього потрібно постійно вдосконалювати систему вищої педагогічної освіти. Китайські модернізатори ставлять освіту на найвищий щабель реформи, пов'язуючи конфуціанські реформи з новітніми технологіями [3, С.200].

Державна освітня китайська політика орієнтована на поліпшення якості освіти та створення рівних умов у доступі до освіти постійно простежується в конкретних діях уряду, а точніше - у фінансових показниках. За даними китайського уряду, видатки на освіту залишаються стабільними впродовж останніх років і складають 4% валового внутрішнього продукту [4, С.71]. Значна кількість фахівців та експертів визнають той факт, що освітні реформи в Китаї носять послідовний характер, відображають стан гармонійного поєднання розвитку та стабільності, сучасних тенденцій, підходів, теорій з національною традицією конфуціанства та ідеологією соціалізму з китайськими особливостями. Безпосередньо сама китайська викладацька спільнота пов'язує ключові зміни розвитку китайської системи освіти у ХХІ ст. з осмисленням передових зарубіжних педагогічних ідей та досвіду освітніх реформ інших країн, а також переосмисленням скоєних

раніше помилок у розробці та реалізації освітньої стратегії [4, С.71]. Як наслідок, у державі активно оновлюються зміст освіти, форми і методи навчання, управління освітою, система моніторингу якості навчання, змінюються підходи до професійної підготовки педагогів тощо. Проте, щодо запозичень в китайській політиці, зокрема освітній, культурний елемент відіграє надзвичайно сильну роль у процесі адаптації, і «китайські позичальники» дуже розсудливі, коли йдеться про іноземні ідеї - це розглядається як своєрідний «китайський стиль навчання» [4, С.72].

Велике значення у наш час у Китайській Народній Республіці має широке застосування новітніх інформаційних та комунікативних технологій у навчально-виховному процесі. Це значною мірою розширює можливості здобувачів середньої та вищої освіти, викладачів китайських вишів, що готують спеціалістів найрізноманітніших профілів. Радіо та телеуніверситети, Інтернет, дистанційна освіта, освітні телепрограми, мультимедіа, багатомовне навчання, транснаціональне навчання, міжнародні предмети вже стали невід'ємною частиною системи вищої педагогічної освіти цієї великої держави - завдяки новітнім найсучаснішим технологіям вдається ефективніше розкрити творчий потенціал здобувачів знань, надати більше свободи вибору викладачам у формах та методах проведення аудиторних та позааудиторних занять, а також підготувати такий кадровий потенціал педагогів, котрі у своїй майбутній роботі зможуть максимально використовувати новинки сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [4, С.72].

Китайський сектор Інтернет пропонує значну кількість інформаційних, наукових, методичних ресурсів різними мовами світу. Сучасні веб-технології надають можливості спілкуватися он-лайн із колегами, що живуть та працюють за тисячі кілометрів один від одного, для обміну передовим професійним досвідом. І китайські викладачі педагогічних вищих навчальних закладів усе частіше користуються цією унікальною можливістю. У мережі інтернет можна знайти сайти університетів, педагогічних журналів, форумів світового рівня для поширення інформації. Використання інформаційних та комунікативних технологій впливає також на зміст навчальних планів. Наприклад, у Китайській Народній Республіці віднедавна з'явився предмет «мережева англійська мова», і подібних курсів стає все більше і більше. Дистанційна освіта широко використовується для навчання нових педагогічних кадрів та підвищення кваліфікації працюючих педагогів у Китаї. Щодо переваг онлайн-освіти, то варто відмітити той факт, що дистанційна освіта дає можливість підготувати велику кількість професіоналів за відносно незначний проміжок часу. Останнім часом у Китайській Народній Республіці особливо помітною є тенденція застосування аудіо- та відеотехніки у викладанні різних предметів на різних формах занять, тобто застосування нових інформаційних та комунікативних технологій у системі вищої педагогічної освіти є стійкою тенденцією [3, С.201].

Китайські експерти з освіти підкреслюють, що система забезпечення якісної освіти у школі повинна мати не лише зовнішні стимули, зокрема, вступні іспитові завдання, інституційний аудит, атестацію та сертифікацію

педагогічних працівників тощо, а й внутрішні інструменти. Процеси навчання та управління школою можуть якісно вдосконалюватися самим закладом середньої освіти. Існування такої системи, і на думку українських освітян, надає школам можливість підвищувати якість освітніх послуг, створювати умови навчання та праці, отримувати постійний зворотній зв'язок від учасників освітнього процесу щодо якості освіти, приймати обґрунтовані управлінські рішення, які спрямовані на підвищення якості освіти та освітньої діяльності [6, С.270]. Позитивну динаміку якості освіти забезпечують такі умови: компетентний і кваліфікований педагогічний колектив; використання інноваційних освітніх технологій наявність сучасного матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення; сприятливі навчальні умови; сприятливе комунікативне середовище [4, С.70].

Велике значення, зокрема, має факт планування наслідків очікуваних китайських реформ. За роки реформ сучасна китайська освіта досягла значних успіхів на економічній та політичній світових аренах. Як вважають авторитетні експерти, це відбулося завдяки ефективній розбудові однієї з найбільших систем освіти, зокрема, у аспекті поліпшення її якісних показників, бо станом на зараз це є ключовим завданням сучасної китайської освітньої політики. Результати досягнення високої якості освіти - це є шлях довготривалий, котрий потребує значних інтелектуальних ресурсів, економічно та стратегічно залежний від основної стратегії держави та агентів прийняття рішень. І, хоча програми навчання у закладах середньої та вищої освіти Китайської Народної Республіки знаходяться під суворим контролем держави. Водночас це не є завадою китайській освітній системі миттєво та ефективно реагувати на виклики зовнішнього світу і зовсім не заважає пристосовуватися до вимог постійно мінливого міжнародного ринку праці, що розвивається в умовах жорсткої конкурентної боротьби.

Велике значення там має транснаціоналізація вищої освіти. Зокрема, мова йде про спільні освітні програми (дозволяють отримати спільні/подвійні академічні ступені (joint/double degrees)) та спільні освітні установи (міжнародна філія кампусу університету (international branch campus), спільний університет (joint university), спільний інститут/мікрокампус (joint institute/micro campus) [6, С.270]. Домінуючою за своєю кількістю формою ТННЕ є спільні освітні програми, а найбільш повноцінною формою ТННЕ є спільні установи (International Branch Campus, joint university), які мають юридично визнаного керівника, що, як правило, є президентом спільної інституції та делегований від китайського партнера [6, С.270]. Подальші дослідження розвитку транснаціональної вищої освіти в Китаї передбачають систематизацію досвіду діяльності міжнародних філій університетів з метою його популяризації в системі вищої освіти України.

Як вважають сучасні вітчизняні дослідники, принципово важливою рисою стратегій інтернаціоналізації вищої освіти в Китаї науковці вважають, крім названої вище коренізації, дуалізм. Як відомо, інтернаціоналізація вищої освіти - це процес систематичної інтеграції міжнародного компоненту в

освітньо-виховну, науково-дослідницьку та громадську діяльність вищих навчальних закладів.

Характерною рисою китайської системи освіти є навчання за кордоном китайських студентів та навчання іноземних студентів у Китаї (імпорт та експорт студентів). Також варто згадати і про чинну традицію трансформації навчальних програм (адаптації західних навчальних програм і збереження у навчальних програмах китайських освітніх традицій). Задля ефективної роботи та зростання якісних показників у Китайській Народній Республіці широко застосовується інтернаціоналізація викладацького складу (імпорт міжнародного контингенту викладачів та експорт китайських викладачів як запрошених науковців). Китайський уряд виділяє кошти на навчання у Китаї та трансфер до партнерських університетів за кордоном за програмою подвійного диплома (отримання як китайської, так і американської освіти). Китайський уряд щедро інвестує у вищу освіту, щоб зробити свою систему конкурентоспроможною в усьому світі, а також задля посилення своєї ролі у керівництві міжнародними програмами. Уряд Китайської Народної Республіки перетворює інтернаціоналізацію вищої освіти на національний пріоритет: підтримує міжнародне співробітництво і регулює всі види науково-освітнього співробітництва.

Висновки. Таким чином, завдяки дії державних проектів реформування освіти наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. провідні китайські університети стали світовими лідерами і це сприяло перетворенню Китаю на державу з наймасштабнішою у світі вищою освітою. Ця держава зуміла за відносно не довгий час побороти проблему безграмотності, що є беззаперечним успіхом уряду країни. Зараз пріоритетом держави є справедливий доступ населення до вищої освіти, і до потреб економіки країни у висококваліфікованих, інноваційних кадрах, що постійно зростають і розвиваються. Багатьом бідним країнам світу потрібно якомога детальніше вивчити цей позитивний досвід, бо він стане в нагоді у вирішенні багатьох освітніх питань. Бути китайським педагогом - це почесно і водночас непросто, бо слід чітко розуміти сучасні тенденції та закономірностей розвитку освіти у світі і бути гнучким в оволодінні новими технологіями. У Китайській Народній Республіці держава щедро фінансує як внутрішні, так і зовнішні, креативні освітні проекти, очікуючи від них позитивних результатів. Ця країна зуміла стати визнаним лідером ефективних освітніх реформ у світі і дивує мільйони людей своїми високими результатами. Велике значення у Китайській Народній Республіці має інтернаціоналізація вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гала С.В. Із досвіду реформування вищої освіти Китаю // *Економіка та держава*. 2011. № 8. С.52-55.
2. Дутчак Ю., Сущенко Л. Китайський досвід професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної культури за спеціалізацією «Фізичне виховання» // *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. серія: педагогічні науки*. 2019. №4. С.182-193.

3. Мумладзе В., & Мирончук Н.М. Вища педагогічна освіта в Китаї // *Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : збірник наукових праць / за заг. ред. С. С. Вітвицької, Н. М. Мирончук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 200-203.*
4. Пироженко Л., & Смолінчук Л. Сучасний стан і напрями розвитку вищої освіти у КНР // *Вісник НАУ, Серія: Педагогіка. Психологія. 2023. №1 (22). С.70-77.*
5. Свиначенко, Н., & Добрунова, Л. Про традиційні китайську освіту та виховання у сучасному світі: історико-педагогічні аспекти // *PrOsvita. 2024. №2. С. 30-47. <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue2.002>*
6. Чу Їн. Транснаціональна вища освіта в Китаї: цільові пріоритети, нормативні та організаційні засади // *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2021. №8 (112). С.263-274.*
7. Шпарик О. М. Пошук китайськими освітянами парадигми забезпечення якісної освіти у доробках американських науковців // *Рідна школа. 2014. №8-9. С.41-47.*
8. Шпарик О.М. Тенденції розвитку шкільної освіти у Китаї // *Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї : монографія / О.І. Локшина, О.З.Глушко, А.П. Джурило, С.М. Кравченко, Н.В. Нікольська, М.М. Тименко, О.М. Шпарик ; за заг. ред. О.І. Локшиної. [Електронне видання]. – Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. С.219-349.*